

Η κυκλικότητα του κόσμου κατά τους Στωικούς

[Ορθοδοξία](#) / [Θεολογία](#) / [Φιλοσοφία](#)

[Αθανάσιος Κορώνης, MSc στην Ορθόδοξη Θεολογία - Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο](#)

Ο κόσμος των Στωικών δεν είναι για πάντα σταθερός ως προς τη υφή του αλλά μεταβάλλεται. Ακολουθώντας μια περιοδικότητα «εκपुरούται» , μετατρέπεται. δηλαδή, εξ ολοκλήρου σε πυρ, διότι το πυρ πλησιάζει περισσότερο το θεό. Εκπύρωση στην διάνοηση της σχολής σημαίνει αποθέωση και όχι καταστροφή.

Ολόκληρο τα σύμπαν μετουσιώνεται, με την ευρεία έννοια, σε Θεό ή Δία την ανώτερη συμπαντική αρχή. Αυτή η μοναδική αρχή γίνεται αντιληπτή από τους Έλληνες με διάφορα ονόματα τα οποία κοσμούν το πάνθεο τους. Όλη η ποικιλία των ονομάτων αναφέρεται ουσιαστικά στην ίδια αρχή ή αποτελεί εκφάνσεις της. Κατά την διάρκεια της εκπύρωσης ο Δίας αναπαύεται. Αυτή η θεϊκή κατάσταση είναι ανάλογη κατά τον Σενέκα με τη απομόνωσή του σοφού ο οποίος αποσύρεται για διαλογισμό όταν οι καιρού είναι δύσκολοι. Σε αυτό το στάδιο της λειτουργίας του σύμπαντος ο Δίας απολαμβάνει την γαλήνη (αναπαύεται όπως ο θεός την Εβραίων). Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία της εκπύρωσης η φωτιά μετατρέπεται σε νερό και σβήνει. Ο Δίας, όμως, παραμένει μέσα στο νερό (ύλη), υπό μορφή

σπίθας, σαν σπερματικός λόγος, σαν λογικές, δηλαδή, αρχές σπερματικής φύσης των πραγμάτων εκείνων, τα οποία είναι αναγκαία για να παραμείνει ο κόσμος αιώνιος. Η αιωνιότητα του οποίου οφείλεται στην κανονικότητα της επανάληψης της ιστορίας του μέσω των κύκλων μετασχηματισμού της η οποία επαναλαμβάνεται ατέρμονα και πανομοιότητα. Ο κόσμος, εδώ, εκλαμβάνεται ως ένας εντελεχής έμβιος οργανισμός ο οποίος αναπτύσσεται με φυσικές διαδικασίες μέχρι την ολοκλήρωση του, την μετουσίωση του σε πυρ, για να αρχίσει εκ νέου η αναγέννηση του, δηλαδή πεθαίνει για να αναγεννηθεί και φυσικά είναι πάντα ο ίδιος. (Sharples,2002:92-93)

Η ιδέα του θεϊκού θανάτου («εκπύρωση») και της ανάστασης (αναγέννησης) του υλικού κόσμου είναι εξέλιξη ανάλογων αρχών του Ηράκλειτου και του Πλάτωνα επεξεργασμένη Στωικά. Η «εκπύρωση», μεταβάλλει την ουσία της ύλης σε πυρ, και συμβαίνει διότι βαθμιαία αυξάνεται το πυρ και καταλήγει να απορροφήσει εντός του όλες τις συμπαντικές υπάρξεις, όλο το σύμπαν, δηλαδή. Αυτή την έσχατη κατάσταση της ύλης, την αποδίδει ο Χρύσιππος στον Ζευ, ο οποίος αντιπροσωπεύει το θεϊκό πυρ, για να εξηγήσει την διαδικασία της προσωρινής φθοράς της ύλης και της αναγέννησης της. Ο Δίας με την «εκπύρωση» συγκεντρώνει εντός του όλους τους σπερματικούς λόγους που είχαν διανεμηθεί, από τον ίδιο, στα είδη για την αναπαραγωγή τους. Και με αυτούς αρχίζει την εκ νέου ανάπλαση του κόσμου, ο οποίος είναι πανομοιότυπος του παλιού εξ αιτίας της ποικιλίας των σπερματικών λόγων, οι οποίοι σαν μοναδικοί που είναι για κάθε είδους αποτελούν τον φορέα της αναπαραγωγής του. Αυτού του είδους την

αναγέννηση την αποκαλούν οι Στωικοί «παλιγγενεσία» και «αποκατάσταση». Ο κόσμος αναγεννιέται με την «εκπύρωση», διότι επιστρέφει πάλι εντός του η «διακόσμηση», η ισονομία, δηλαδή, των τεσσάρων βασικών του στοιχείων. Η στοιχειακή ισότητα δημιουργεί την ισορροπία όλων των κοσμικών στοιχείων, επειδή αποκλείει την μονομερή επικράτηση κάποιου από αυτά. Η «εκπύρωση» και η αναγέννηση των ειδών επαναλαμβάνονται αιώνια. Η πίστη στην καταστροφή του κόσμου έχει αντίκτυπο και στην Στωική ηθική, συγκεκριμένα ο Χρύσιππος την θεωρεί σαν «αποκάθαρση από το κακό».

Η Στωική αντίληψη της καταστροφής του κόσμου με πυρ έχει εισχωρήσει και στην Χριστιανική, όπως μαθαίνουμε από την δεύτερη επιστολή του αποστόλου Πέτρου (3,7), ο οποίος γράφει ότι, ο κόσμος θα καταστραφεί από το «πυρ κατά την ημέρα της κρίσεως κατά του εξολοθρευμού των ασεβών». Στωικές επιδράσεις υπάρχουν και στις επιστολές του Αποστόλου Παύλου, όπως θα φανεί στη συνέχεια. Η Στωική φιλοσοφία περί «εκπυρώσεως» και αναγέννησης βασίζεται στην θεωρία περί αιώνιας επιστροφής, των τριών μεγάλων Ελλήνων φιλοσόφων του Ηράκλειτου, του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη. Αντίληψη η οποία εμφανίζεται και στην νεωτερική εποχή από τον Νίτσε. Κατά την αναγέννηση δεν επαναλαμβάνεται πανομοιότυπα μόνο η εκ νέου γέννηση των πραγμάτων του σύμπαντος αλλά και των γεγονότων του. Δηλαδή, τα αστέρια θα κάνουν τις ίδιες ακριβώς κινήσεις όπως πριν, θα υπάρξουν πάλι τα ίδια πρόσωπα που έζησαν στον προηγούμενο κύκλο. Θα υπάρξει, π.χ. ξανά ο Σωκράτης, ο Πλάτωνας, αλλά και κάθε άνθρωπος μαζί με τους οικείους και τους φίλους του. Επιπλέον ο καθένας θα υποστεί τα ίδια παθήματα και θα τα αντιμετωπίσει με τον ίδιο ακριβώς τρόπο και τα ίδια μέσα που χρησιμοποίησε στους προηγούμενους κύκλους. Τα συμβάντα από τη στιγμή που θα πραγματοποιηθούν εμφανίζονται στην ιστορία σαν γεγονότα. Τα γεγονότα μπορεί μεν εσωτερικά να επαναλαμβάνονται κυκλικά, εξωτερικά ακολουθούν, αναγκαστικά τον συμπαντικό χρόνο, ο οποίος όπως αναφέρθηκε, κινείται ευθύγραμμα, από το παρελθόν στο μέλλον αφού περάσει από τη τομή του παρόντος. Ο χρόνος εκτελεί αυτή τη πορεία διότι πορεύεται προς το τέλος του, προς την εκπλήρωση ενός νέου σκοπού. Αυτή η ευθύγραμμη και εντελεχής κίνηση του χρόνου γέννησε την μεσσιανική ιδέα. Η οποία περιμένει όταν ο χρόνος πληρωθεί, όταν φτάσει, δηλαδή στο τέρμα του (ωριμάσει), ο κόσμος θα σταθεροποιηθεί, θα εγκαταλείψει, δηλαδή, την προσωρινή μεταβλητή του κατάσταση και θα παγιωθεί σε μία αμετάβλητη και αιώνια. (Γεωργούλης, 2008: 380-382). Από την ευθύγραμμη κίνηση του χρόνου και την πορεία του προς τον μέλλον αναμένουν οι χριστιανοί την έλευση των εσχάτων.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

<https://bit.ly/2WjxZqY>